

Position paper over de inwerkingtreding van de Omgevingswet, ten behoeve van het debat in de Eerste Kamer op 7 maart 2023

Datum: 23 februari 2023

Geef snel duidelijkheid over de inwerkingtreding van de Omgevingswet, en houd daar vervolgens ook aan vast

In dit position paper zet de gemeente Apeldoorn uiteen hoe zij aankijkt tegen de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024. Daarbij is haar uitgangspunt positief; de Omgevingswet heeft vele voordelen, en opnieuw uitstel zou desastreus kunnen zijn. Daarom is ons advies: stel alleen uit als het echt niet anders kan, en maak daar geen politieke, maar technische beoordeling van. Daarbij zijn voor ons duidelijkheid voor de gebruiker, versnelling van de woningbouw en een werkend digitaal stelsel – inclusief ‘onze eigen’ software – de doorslaggevende criteria. Op dit alles gaan we hieronder in.

Gewijzigde context

Om te beginnen is onze lokale context behoorlijk gewijzigd ten opzichte van ruim een jaar geleden toen we u ook onze visie gaven op de invoering van de Omgevingswet. Destijds gaven we aan dat herhaald uitstel ook tot verlies van momentum en gevoelde urgentie zou leiden. De praktijk laat zien dat dit ook daadwerkelijk is gebeurd. De verstedelijking/woningbouw, energietransitie én het NPLG/stikstofdossier vragen nu de primaire aandacht. De Omgevingswet is niet langer on top of mind, maar gevoelsmatig eerder verworpen tot een technische exercitie die we ‘ook nog moeten doen’. Desalniettemin blijft deze broodnodig.

De belangen bij inwerkingtreding van de Omgevingswet

De Omgevingswet beoogt een integrale, participatieve, benadering van de leefomgeving en ontsluit dit via één digitaal stelsel Omgevingswet voor inwoners, ondernemers, gebruikers. Die integrale benadering wordt in onze lokale praktijk steeds meer gemeengoed, waar ook de gemeenteraad scherp op toeziet. Dat komt omdat we sinds februari 2022 werken met een omgevingsvisie geënt op de nieuwe wet. Op dit moment leggen we de laatste hand aan een doorvertaling hiervan naar gebiedsniveau, waarmee de omgevingsvisie ook leidend wordt bij de beoordeling van planinitiatieven. Invoering van de Omgevingswet is dus niet langer nodig om de mindset te doen kantelen. Daarentegen is invoering van de wet wel nodig om de juridische context en (digitale) dienstverlening aan te laten sluiten op onze werkwijze. Die laatste stap moet echt gezet worden. Wanneer die stap plaatsvindt, is voor ons een minder principieel gegeven. Wel is van belang dat daarover snel duidelijkheid komt.

Duidelijkheid bij de gebruiker

In de praktijk zien we in toenemende mate dat de ‘markt’ moeite heeft met de almaar verspringende datum van inwerkingtreding. In de aanloop naar de zoveelste nieuwe datum ontstaat er bij marktpartijen onrust. Ze willen net voor of juist erna een ontwerp bestemmingsplan of omgevingsplan ter visie leggen. Een harde datum voor inwerkingtreding geeft de benodigde duidelijkheid. Veranderkundig gezien tart het proces van de inwerkingtreding van de Omgevingswet alle wetten; we zwemmen nog steeds met zijn allen de 50 meter, die inmiddels een marathon is geworden, omdat de finishlijn steeds opnieuw verplaatst wordt. Dat brengt ons tot het standpunt dat hardheid van de datum belangrijker is dan een snelle datum.

Versnelling woningbouw

In de huidige woningbouwmarkt biedt de Omgevingswet meer perspectief op versnelling van de woningbouwopgave dan de WRO. De koopmarkt is grotendeels ingezakt. Steeds meer projecten halen het minimale verkooppercentage aan de voorkant niet en gaan dus niet van start en daarmee

de RO-procedure ook niet. Tegelijkertijd houdt de schaarste op de woningmarkt aan en groeit. De Omgevingswet stelt ons in staat globalere plannen in procedure te brengen waardoor we in de startblokken staan als de markt aantrekt. Dat sluit aan bij de oproep van marktpartijen, die ons vragen om juist nu tempo te maken bij ruimtelijke plannen.

Een goed werkend digitaal stelsel

De vele kansen die de Omgevingswet biedt, komen alleen tot uiting bij een goed werkend Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Zonder goede werking en beschikbaarheid van het DSO kunnen er geen indringende testen door de hele keten worden uitgevoerd. Daarmee is een tijdig en werkend DSO de harde voorwaarde voor inwerkingtreding, die een technische beoordeling vraagt.

Onze 'eigen' software tijdig op orde zodat we indringend kunnen testen

Vanwege de Omgevingswet heeft Apeldoorn nieuwe software aangeschaft. Het gaat dan om de plansoftware, de software voor toepasbare regels en de software voor het afhandelen van vergunningsaanvragen. De plansoftware¹ is recent door onze leverancier verbouwd en gebaseerd op nieuwe technologie. De software voor toepasbare regels² hebben we al enige tijd in huis en onze medewerkers zijn hier inmiddels voldoende mee bekend. Wel moet er nog een goede koppeling komen tussen die twee systemen. Deze wordt in maart 2023 opgeleverd. De applicatie voor het afhandelen van vergunningsaanvragen³ wordt op dit moment geïmplementeerd. We verwachten deze applicatie in de zomer van 2023 werkend te hebben. Dat betekent dat wij ervan uitgaan dat onze software tijdig op orde is.

Organisatie: voldoende voorbereidingstijd en mogelijkheid tot testen

In ons eerdere position paper over de inwerkingtreding van de Omgevingswet wezen we op het beslag wat de invoering van een nieuwe wet én een nieuwe digitaal systeem op onze organisatie legt. Het opstellen van en werken met een omgevingsplan vraagt andere kennis en competenties, en (veel) tijd om het nieuwe systeem te leren kennen. Werken met de Omgevingswet vergt daarnaast nauwe multidisciplinaire samenwerking, bijvoorbeeld tussen planjuristen en GEO-specialisten. Een halfjaar voorbereidingstijd helpt om bij de inwerkingtreding beter beslagen ten ijs te komen. We willen overigens de indruk wegnemen dat na datum van inwerkingtreding alles crescendo loopt. Dat zal niet het geval zijn, dan begint het pas echt. We hechten daarom aan duidelijke en eerlijke communicatie rondom de inwerkingtreding. Het is en blijft een systeemwijziging die zijn weerga niet kent. Omdat we vertrouwen hebben in de kundigheid én creativiteit van onze medewerkers, die knelpunten in de praktijk zullen oplossen, hebben we vertrouwen in een goede uitkomst.

Geef duidelijkheid over de invoeringsdatum en houd daaraan vast

Voor al het bovenstaande geldt dat duidelijkheid over de inwerkingtreding van de Omgevingswet cruciaal is. Die inwerkingtreding is nu een aantal keer – om overigens terechte redenen – uitgesteld. Nóg een keer uitstel draagt niet bij aan het draagvlak voor de wet; bij gebruikers, bij softwareleveranciers én bij de ambtenaren die ermee moeten werken. Een besluit over de inwerkingtreding is noodzakelijk om de laatste essentiële stappen voor inwerkingtreding en functioneren van het DSO te kunnen nemen. Of dat DSO er tijdig is, is meer een technische dan politieke beoordeling. Op basis van de nu beschikbare informatie, hebben wij er vertrouwen in dat de Omgevingswet per 1 januari 2024 kan worden ingevoerd. Kies er daarom voor om de wet per die datum in werking te laten treden, en houd daar vervolgens ook aan vast.

¹ NedOmgeving van Cadac (voorheen NedGraphics).

² STTR-builder van Geodan.

³ CLO van Centric.